

Budući da su mnogi biskupi sv. Oca Benedikta XV. zamolili, da sljedeće ustanove novoga zakonika odmah stupe na snagu, i to: 1. kanona 859. § 2.

2. „ 1108. § 3.

3. „ 1247. § 1.

i 4. kanoni 1250., 1251., 1252., 1253., 1254.,

to pomenuta oblast javlja, da je sv. otac Papa Benedikt XV. dne 19. kolovoza 1917. na temelju pomenutih molbi odredio, da gore navedeni kanoni ovim danom stupe u krjepost. Osim toga vlastitom pobudom dozvolio je, da kardinali sv. rimske Crkve mogu već sada uživati one povlastice, koje su im zajamčene kanonima 239. § 1., 240., 600. br. 3., 1189. i 1401.

Opaska: kanon 859. § 2. govori o roku uskrсне sv. pričesti;

„ 1108. § 3. govori o zabranjenom vremenu.

„ 1247. § 1. govori o svetkovinama zakononi 1250.—1254. govore o postu i nemrsu. povijedanima.

(Sr. Acta Ap. Sedis 1917. str. 475.)

Bilješke iz bogoslovske literature.

Prirodnoznanstvena bilješka.

Nekoliko riječi o hipnotizmu prigodom polemike između dra. Carevića i prof. dra. Pazmana.

I ako nisam teolog, mislim, da ne će biti loše, da nekoliko riječi u toj polemici kažem kao stručnjak liječnik, koji se s tim pitanjima nešto detaljnije bavim. Isto tako kao što često stručnjak kod suda, gdje ima svoje stručno mnijenje kazati, a ne ima suditi, svojim mnijenjem stvara presudu, može se to i ovdje dogoditi. Ipak on ne ima drugoga posla nego da kaže, što iskustvena znanost o onom predmetu, o kom se radi, kaže.

U toj je polemici, koja se razvila iz tvrdnje g. Carevića, da je hipnotizam naravska stvar, dok je spiritizam stvar nad-

naravska od zlog duha, ustvrdio je g. prof. Pazman, da se i spiritistički i hipnotički fenomeni moraju tumačiti kao djela zloga duha. Na cijeloj je polemici veoma čudno, da se ni g. Carević ni prof. Pazman nijesu o obim tim grupama fenomena uputili iz djela prve ruke, nego obojica iz raznolikih djela druge ruke, koja o tim stvarima govore. G. Carević prisustvovao je pokusima nekoga talijanskoga šarlatana, a g. Pazman niti tome. Sasvim je jasno, da se ne može iskati niti od jednoga, da se bave samo tim stvarima, no može se iskati, da se oba o tim fenomenima upute iz djela i radnja onih stručnjaka, koji su im svoj život posvetili, a ime njihovo nam jamči za ispravnost njihovih tvrdnja. Carević barem ta djela po drugima citira, no ona, koja on citira, većinom su već zastarjela. Medicinske nauke naglo napreduju i nužno je uvijek najnovije o jednom predmetu poznavati, ako se ne će nastradati.

Prije nego na naša razmatranja prijedjemo, moramo se sporazumiti, što je hipnotizam, kao što ćemo se kasnije morati da sporazumimo o tome, što je spiritizam. To je ali ujedno i najvažnija točka našega razmatranja, jer, ako se nešto drugoga pod tim imenom misli, nego li što ćemo se pogoditi, jasno je, da se može doći do drugih rezultata. No moram naglasiti, da se dođuše nešto drugoga može nazvati hipnotizmom i spiritizmom, nego što ćemo mi nazvati, no da li takova što postoji, veliko je pitanje.

Definirati je u prirodnim naukama skup iskustvenih pojava veoma teško, no nije niti osobito nužno. Mi se obično zadovoljavamo tačnim opisom. U medicinskim se naukama razumijeva pod hipnotizmom skup pojava, gdje netko u nekom prividnom snu stoji tako pod sugestijom hipnotizatora, da mu bez ozbiljnoga otpora izvršava sve zapovijedi. U taj prividni san ljudi zapadaju na zapovijed ili bolje reći na sugestiju hipnotizatora. To znači: da recimo sugeriram bolesniku, da mora zaspati i on zapada u hipnozu. Hipnoza nije dakle ništa drugo nego izražaj toga, da je hipnotizirani poslušao sugestiju hipnotizatora i poslušao bi bio bez hipnoze svaku drugu njegovu sugestiju. Ono nerazumljivo ili ono čudno nije hipnoza nego sugestija. To je ključ cijeloga pitanja. Što je pak sugestija? Pod sugestijom razumijevamo to, da jedan čovjek bez ikakvog razumnoga razloga na tuđu zapovijed sve radi, što on

zapovijeda. Pojava je ta veoma obična, mi je liječnici vidimo svaki dan. Ja bolesniku obećam lijek, od kojega će mu bol prestati, i dadem mu vodu, a boli mu prestaju. Poznato je, da liječnik svojom osobom, to jest da on sugestijom više liječi nego lijekovima. Sam prof. Pazman priznaje, da je to stvar naravska. Javno je hipnotizirati šarlatanima neliječnicima zabranjeno i oni su se zato bacili na sugestiju na javi. Ti ljudi pokazuju, kako na njihovu riječ najozbiljniji čovjek bez hipnoze najveće bedastoće radi. Važan je kod cijele stvari samo časoviti sugestibilitet osobe, kojoj se nešto sugerira i način, kako onaj, koji nešto sugerira, govori. Sugestibilitetom zovemo ono svojstvo čovjeka, koje omogućuje, da mu se nešto sugerira. Taj je kod raznih ljudi raznolik, a i kod istoga čovjeka vrlo promjenljiv. Ipak valja naglasiti, da je svatko osim teško bolesnih i nekih ludjaka do stanovite granice sugestibilan. Najsugestibilniji su bolesnici, koji trpe od histerije. Kod tih ljudi dostatna je jedna riječ, jedan mig, da odmah učine sve, što im se sugerira. Što više, ti ljudi sebi sami koješta sugeriraju, pa možemo najčudnije pojave kod njih promatrati. Slika mrtvaca može biti dostatna, da si stanu utvarati, da su mrtvi, a kakova nezatna bol u nozi, da s tom nogom ne mogu micati. Kod tih bolesnika nalazimo ono, što se zove naravski sonnambulizam. Ti ljudi iz neke želje za važnošću, iz nekoga teatraliteta, a uslijed bogzna kakove sugestije začnu imitirati ljude, koji spavaju, pa u snu govore. Dok su riječi onih, koji zbija spavaju, obično bez smisla, riječi su sonnambula pune tajinstvenoga značenja. Sonnambuli izrabljuju naime situaciju i u tome prividnome snu kazuju okolini sve ono, što im se ne usudjuju na javi kazati. Sasvim je jasno, da se može svakoga sugestijom dovesti do takovoga prividnoga sna ili da se svakoga može hipnotizirati. Ono naime, što mi liječnici hipnozom zovemo, nije ništa drugo nego takov prividni san. Teatralnost i neozbiljnost cijele situacije razlogom je, zašto danas, unatoč toga, što se hipnozom može lijepe terapijske rezultate postići, razmjerno vrlo malo liječnika tu metodu kod bolesnika upotrebljuje. K svemu dolazi još i to, da se hipnozom ne može ništa više nego običnom sugestijom od bolesnika dobiti.

Što se tiče jasnovidjenja i sličnih pojava, to moram najenergичnije ustvrditi, a poznavanje literature mi to dozvoljava.

da do danas ne ima niti jednoga egzaktno dokazanoga slučaja jasnovidjenja u hipnozi. Da se može dogoditi, da se čini, da bolesnik ima oštrijia čutila u hipnozi nego na javi, concedo. Naša su ali čutila uopće mnogo oštrijia, nego što mi obično mislimo. Vidio sam ovdje u Zagrebu na jednom liječničkom sastanku čovjeka, koji je pogadjao misli svoje okoline. To jest, ta stvar opet nije bila tako jednostavna. Taj je čovjek držao onoga, čiju je misao imao pogoditi za ruku. Onaj, kome je imao pogoditi misao, morao si je između pet stvari izabrati jednu i na nju misliti. Na to mu je pogadjač pokazivao stvari i redovno mišljenu pogodio. Onaj, koji je na stvar mislio, nehotice drugačije trga rukom, kad mu se stvar mišljena pokaže, nego kad mu se druga pokazuje. Obično te fine razlike ne čujemo, no taj pogadjač se izvježbao u tom. Mi liječnici si moramo mnoga čutila tako izvježbati, da pogadjamo stvari, koje se neupućenome moraju činiti, kao da su čarolije. Iz lica pogoditi, da je netko lončar, da je bio u Albaniji, da često bljuje ili da mnogo kašlje, nauči se s vremenom svaki liječnik, pa ipak treba izvježbana čutila i znanje zato. Baš radi toga smo kod svih sličnih pojava veoma oprezni i ne možemo vjerovati, da se radi o nadnaravnim stvarima, dok nam to nije dokazano. No slučaj jasnovidjenja u današnje vrijeme nije još uopće nijedan dokazan.

Prelazim na teže pitanè, na spiritizam. Pod spiritizmom razumijem dvoje: prvo mitologiju sekte spiritističke i drugo njihov kult. Pristaše spiritizma naime tvrde, da se sa svojim dusima mogu sastajati, da im ti koješta javljaju itd. Čudesa ta njihova tako su zanimiva, da su se i ozbiljni učenjaci upustili u njihov studij i bili — prevareni. U prvom redu bih htio govoriti o tim čudesima, što su ih spiritiste izveli pred učenicima. Ta čudesa mogu se naime zbiti samo, ako je tuj medij, to jest neka podesna osoba. Do danas je dokazano, da je svaki medij bio obična varalica. Najvećom oprežnošću izvedeni su pokusi kod Lombroza pred desetak godina u Italiji, pa ipak je i ondje medij prevario cijelo učeno društvo. Taj medij umio je naime izvući nogu iz svezane cipele, pa dok su mu držali nogu svezanu na podu, to jest cipelu, štipao je medij i lupao nogom nčene ljude. Pred tri godine ga je neki Amerikanac uhvatio sakrivši se pod stol. Slično je sa svim tim medijima bilo, pa

danas ne ima niti jednoga egzaktno dokazanoga spiritističkoga »čuda«, a dosadašnja iskustva tako su loša, da će se jedva koji ozbiljni učenjak s tim cirkuskim šarlatanima upustiti u zajednički rad.

Prelazim na svakodnevna čudesa te sekte, na njihovo »bogoslužje«. Ti ljudi sastaju se u tamnoj sobi i drže ruke na tronogom stolu tako dugo, dok on »sam« ne počne da kuca nogom, ili drže olovku u ruci, dok im »sama« ne počne pisati itd. Čudnovato je na svim tim čudesima, da bez nečije ruke taj duh ne može da piše, da kuca stolom i slično. Svatko ozbiljan u prvom će redu posumnjati u ispravnost tvrdnje tih ljudi, da oni sami ne miču stolom i ne pišu svojom rukom i to tim više, što svaki »duh« piše onako, kako to želi medij. Medjutim dolazi u obzir i to, da sasvim poštenu ljude tvrde, da oni znadu, da oni ne pišu, nego da im netko drugi rukom piše. U tim se slučajevima mora raditi o negativnim halucinacijama uslijed autosugestije, kako su to neki češki psihiatri za svoje slučajeve i dokazali. Halucinacijom zovemo to, da vidimo ili čujemo nešto, čega ne ima. Mi na primjer vidimo po cesti bježati konja, kojega ne ima itd. Negativnom halucinacijom zovemo u psihijatriji pojavu, da nečega ne vidimo, ne čujemo ili ne osjećamo, što zapravo postoji. Mi na primjer rukom mičemo, a ne znamo zato. Halucinacije pak može svatko i najzdraviji uslijed sugestije dobiti, pa i najzdraviji može kod spiritiziranja nastradati. Da pak mitologija spiritistička dostaje, da se tu sektu odsudi, sasvim je jasno.

Dr. med. et phil. Lujo Thaller.

Inkunabula crkv.-pravne struke u metropolitanskoj knjižnici zagrebačkoj.¹

Pr. Dr. I. A. Rusplni.

1. *Decretum Gratiani cum glossa*. Signat. 83 a 6. Tiskano: Venetiis MCCCCLXXII. die 21. Octobris. Tiskar: Joannes Herbort de Siligenstat, alemanus. Izdanje opisano u L. Hain, *Repertorium bibliographicum*, Stuttg. et Paris. 1826. n. * 7897. U našem primjerku manjkaju prva dva lista.

¹ Metrop. knjižnica nalazi se sada u zgradi kr. sveučilišne knjižnice.